

התמודדות עם אלימות נגד נשים במערכת יחסים זוגית בעת משבר הקורונה סקירה בין-לאומית

דורי ריבקיין, טל ארזי, יניב אורן, דנה ברנדר, שקד לובוצקי-גטה, מעין סרבר, לייזה מורן-גלעד

7 באפריל 2020

1. הקדמה

במרץ 2020, בעקבות התפשטות מגפת קורונה בעולם, הוטלו על הציבור בישראל ובמדינות רבות הגבלות והנחיות המחייבות, בין השאר, הסתגרות בבתיים וסגירת מקומות עבודה. מצב מאתגר זה מחריף מצוקות של נפגעי אלימות במשפחה. כמו כן, מספר הנפגעים מאלימות במשפחה עלול לגדול בשל החרפת גורמי סיכון, כגון לחץ נפשי וחרדה, אובדן עבודה, מצוקה כלכלית, הסתגרות בבית ונתק ממקורות תמיכה. זאת ועוד, חל איסור על נותני שירות להיפגש עם הפונים אליהם וכוח האדם המקצועי בשירותים התומכים צומצם.

ברחבי העולם נערכו להתמודדות עם משבר מגפת קורונה בכל הקשור לאיתור, למתן מענה ותמיכה, למעני חירום ועוד, הן בהרחבת הקיים והן בפיתוח וביישום של אסטרטגיות מותאמות למצב החדש. מסמך זה סוקר את דרכי ההתמודדות עם אלימות במשפחה בעת המשבר בכמה מדינות: ארצות הברית (פורטלנד, וושינגטון), קנדה, בריטניה, ספרד, צרפת, גרמניה, הודו, קוריאה הדרומית¹ ואוסטרליה. לסקירה נבחרו מדינות שבהן הצלחנו לאתר מידע חשוב בנושא, בדגש על מדינות שבהן התפשטות המגפה חמורה יותר מאשר בישראל (ספרד, בריטניה, ארצות הברית וגרמניה).

סקירה זו² מתמקדת באלימות נגד נשים במערכת יחסים זוגית, ואינה סוקרת אלימות במשפחה המופנית כלפי גברים, כלפי זקנים או כלפי ילדים. הסקירה בוצעה ברובה מתוך מקורות גלויים (אתרי אינטרנט, מסמכים רשמיים ופרסומים בתקשורת). עיקרי הממצאים מפורטים להלן וכן בטבלה מסכמת בסעיף 6.

¹ תודה מיוחדת לשיר זנסקו על סיועה בנוגע למידע מדרום קוריאה.
² הסקירה בוצעה לבקשת אגף מתוו"ה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים והתוכנית הלאומית למניעת אלימות במשפחה.

1. המענים בהתמודדות עם אלימות במשפחה נסמכים על שלושה מעגלים עיקריים: הפרט, הקהילה והמדינה.
2. **ברמת הפרט – יצירת מנגנונים ל"פניות שקטות" וסמויות.** בין האפשרויות: חיוג למספר טלפון בלי לדבר, שליחת הודעות טקסט, יישומונים, צ'אט באתר, מילת קוד מוסכמת עם איש קשר ופנייה לבית מרקחת.
3. **ברמת הקהילה – העלאת מודעות הציבור לסיכון המוגבר.** מבצעי פרסום בתקשורת, באינטרנט ובחנויות פתוחות הקוראות לציבור לגלות ערנות ודאגה כלפי נשים בקרבתם ולהגיש להן עזרה; **הנחיות ומידע לציבור** – הפצת מידע על פעילות השירותים ועל ערוצים לפנייה וכן עצות מעשיות המיועדות לנשים לשמירה על הביטחון האישי שלהן בעת שהייה בבית עם בן הזוג הפוגע.
4. **ברמת המדינה – סיוע כלכלי.** כדי לצמצם את התלות הכלכלית של נשים שנפגעות מאלימות של בן זוגן במיוחד בתקופת אבטלה ולחץ כלכלי מוגבר; **מתן שירות מרחוק** – הוצאה מרחוק של צווי בית משפט לשם הגנה על נשים, הפעלת שירותים טיפוליים, וקווים חמים לתמיכה וייעוץ דרך טלפון, וידאו או צ'אט. במקרים שהדבר נדרש, מתן היתר למפגש פנים אל פנים תוך נקיטת אמצעי הגנה; **תגבור מקלטים** – הסבת בתי מלון ובתי הארחה למקלטים עבור נשים נפגעות וילדיהן; **פעילות יזומה ותגובה מהירה ורגישה של המשטרה** – ביקורים יזומים אצל משפחות בסיכון, הגעה מיידית בעקבות פניות, אם צריך, גם דרך איכון המכשיר של הפונה. במקומות שבהם אסורה יציאה מן הבית, המשטרה מאפשרת לנפגעות לצאת מן הבית למקלט או לפנות לעזרה, גם בלי מסמך אישור.
5. **אתגר נוסף בהתמודדות הוא משפחות חדשות הנכנסות למעגל האלימות. חלק מן המענים לעיל מסייעים גם בהיבט הזה. יש לשים דגש מיוחד באיתור מקרים חדשים.**

2. השפעת משבר קורונה על אלימות כלפי נשים במערכת יחסים זוגית

אלימות זוגית כלפיי נשים כוללת פגיעה פיזית, רגשית ומינית ונקיטת התנהגויות שליטה (WHO, 2012). הסיבות לאלימות כלפי נשים הן רבות ומיוחסות לגורמים ברמת הפרט, ליחסים בין בני הזוג ובניס לבין המשפחה, למאפייני הקהילה והתרבות וכן לשילוב ביניהם. עם זאת מחקרים שנערכו ברחבי העולם מצביעים על החרפה בתופעה זו מייד לאחר אירועים מסכני חיים ברמה הלאומית ואף לאחר כמה שנים מאותם אירועים.

בשנת 2004 התרחש צונאמי באוקיינוס ההודי. נפגעו בו, בין היתר, מדינות בדרום חצי האי ההודי. במחקר שבדק את תופעת האלימות כלפי נשים בעשור שלאחר האסון נמצא כי במדינות שנפגעו חל גידול של כ-50% בתופעה (Rao, 2020). בשנת 2005 היכה ההוריקן קתרינה בניו אורלינס, ארצות הברית. במחקר שנערך בקרב נשים לאחר לידה בשני בתי חולים נמצא קשר בין חומרת ההשפעה של האסון ובין התגברות האלימות הפיזית כלפיהן (Harville, Taylor, Tesfai, Xiong, & Buekens, 2011). בשנת 2010 פגעה רעידת אדמה במדינת האיטי. מייד אחריה פרצה במדינה גם מגפת כולרה. במשקי בית שנפגעו פגיעה חמורה מרעידת האדמה או מהמגפה, גבר הסיכון שנשים ייחשפו לאלימות פיזית או מינית (Weizman & Behrman, 2016). סקירה של עשרה מאמרים שנכתבו בנוגע לאלימות כלפי נשים באזורי מלחמה, מצביעה אף היא על עלייה באלימות זוגית כלפי נשים באזורים אלה (Stark & Ager, 2011).

באשר למגפה העולמית הנוכחית של COVID-19, יש קשיים באיתור נתונים מנהליים על השינויים בהיקף האלימות כלפי נשים במערכות יחסים זוגיות ובחומרתה. לקשיים אלה כמה סיבות, ביניהן הקושי של נשים לפנות לקבלת עזרה בימים אלה וכן הצטמצמות פעולות לאיתור המקרים בעת הזאת. קושי נוסף הוא שמלכתחילה לא מתבצע איסוף שיטתי ואחיד של הנתונים. דיווחים באמצעי התקשורת, שמקורם לא תמיד ברור, מלמדים על מגמת עלייה באלימות הזוגית כלפיי נשים ברחבי העולם³ וגם במדינת ישראל⁴.

העלייה בשיעור האלימות כלפי נשים ובחומרתה בעיתות אסון לאומי אינה נובעת בהכרח ישירות מן האסון, אלא קשורה בעיקר בהתעצמות הגורמים מגבירי הסיכון בתנאים אלה. בעבור משפחות שבהן בני הזוג מסוכסכים מלכתחילה, עלול המצב הנוכחי להיות זרז להפעלת אלימות כלפי נשים (Spitzberg, 2013).

להלן נבחן באיזה אופן המגפה העולמית עצמה ומדיניות הבידוד – ריחוק חברתי והשבתת המשק – עלולים להביא להתפרצות אלימות כלפי נשים או להסלמתה.

בהיבט של **מגפת קורונה עצמה**: המגפה מביאה עימה חרדה קיומית לחיים ולבריאות אשר עלולה במקרים מסוימים, ובעיקר בקרב מי שמלכתחילה מועד לכך, להביא לגידול בעוצמת הדחק, עד כדי התפתחות של הפרעת דחק פוסט-טראומטית (PTSD), שתורמת לעלייה בשיעור המקרים של אלימות של גברים כלפי בנות הזוג (Harville et al., 2011; Capaldi, Knoble, Shortt & Kim, 2012). גם שימוש יתר באלכוהול, שהוא גורם סיכון לאלימות במשפחה, מתגבר אף הוא סביב עיתות אסון והמתחים המתלווים אליהם (Rao, 2020).

³<https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>

⁴https://www.mako.co.il/news-israel/2019_q4/Article-5b73db241551171026.htm

בד בבד החשש מהדבקה מהנגיף עצמו גורם לנשים נפגעות להימנע מפנייה לקבלת טיפול רפואי. בשל כך נרשם כבר כעת צמצום בכמות הפניות לקבלת טיפול רפואי לאחר פגיעה⁵, ובכך גם נפגעת היכולת של צוותים רפואיים לאתר מעשי אלימות כלפי נשים. החשש מהדבקה עולה ביתר שאת כשמדובר במענים חוץ-ביתיים ייעודיים דוגמת המקלטים ומרכזי החירום, שגם בימי שגרה מאופיינים בצפיפות (יצחקי, דקל ובן פורת, 2014).

מדיניות הבידוד והריחוק החברתי והשבתת המשק: ראשית, הן מגבירות עוד יותר את העוצמה וההשפעות של מצבי הדחק שתוארו לעיל ומכאן גם את תוצאותיהם. שנית, הם מייצרים צפיפות פיזית שקשורה בהגברת הסיכון לאלימות גברים כלפי בנות זוגם (אייזיקוביץ', פישמן, מש וגוסינסקי, 2001). בימים אלה משפחות סגורות בדלת אמותיהן למשך תקופה ממושכת, כמעט בלי הפוגה והתאווררות. לכן האינטראקציה בין בני זוג והמשפחה כולה מוגברת, והיא בגדר קרקע פורייה להתפרצות סכסוכים העלולים לייצר או להגביר אלימות כלפי נשים. שלישית, בגלל מצב החירום הגברים הפוגעים נוטים להקצין התנהגויות שליטה בנשים, במיוחד בהיבט של הגבלת קשרים עם חברים ובני משפחה (Weizman & Behrman, 2016). מגמה זו מתעצמת במדיניות של בידוד וריחוק חברתי, כך שמרחב הבחירה של האישה מצומצם מלכתחילה, והיכולת של בן זוגה להפגין התנהגויות של שליטה גוברת. צמצום הגישה לקשרים משפחתיים וחברתיים פוגעת הן במצבן הנפשי של הנשים, הן ביכולת לקבל תמיכה ועידוד או לפנות לעזרה והן ביכולת של הקהילה לאתר ולדווח על מקרים של פגיעה בנשים במערכת זוגית.

על כל אלה יש להוסיף את התוצאות הקשות של מדיניות הריחוק החברתי והשבתת המשק: עלייה דרמטית בשיעורי האבטלה, ירידה בהכנסות ומצוקה כלכלית. שיעור הכנסה נמוך של משק הבית בכללותו, הצפוי להיות מנת חלקם של משקי בית רבים בעקבות המשבר, יכול לנבא אלימות גברים כלפי נשותיהם (Capaldi et al., 2012). זאת ועוד, היפלטות של נשים ממעגל העבודה עלולה להגביר את התלות הכלכלית שלהן בן הזוג ולצמצם מאוד את יכולתן להיחלץ ממערכת היחסים האלימה (Weizman & Behrman, 2016). נוסף על כך הפיטורים עצמם, אובדן המעמד של מפרנס, חוסר הוודאות הכלכלית ותחושת אובדן השליטה המתלווים להיפלטות של גברים ממעגל העבודה, עלולים לתרום להגברת האלימות שהם מפעילים כלפי בנות זוגם (Schneider, Harknett & McLanahan, 2016).

החמרה נוספת במצבן של נשים שנפגעות מאלימות של בן זוגן נובעת ממדיניות הריחוק החברתי שבגללה הנגישות לשירותים מצטמצמת. כך, רבים מן השירותים התומכים, שהם בעלי חשיבות רבה בהפניה לשירותים הייעודים לטיפול באלימות במשפחה ובתמיכה בנשים להיחלצות ממערכות יחסים אלימות סגורים כעת או עובדים במתכונת מצומצמת. מצב זה משפיע ביתר שאת על מצבן של נשים המשתייכות לקבוצות מיעוט הסובלות מהדרה, שבהן הגישה מוגבלת מלכתחילה למשאבים ולשירותים שונים, ובעקבות זאת היכולת לאתר מקרים של אלימות זוגית כלפיהן פוחתת (Rao, 2020).

⁵<https://wamu.org/story/20/04/03/the-challenge-of-helping-domestic-violence-victims-when-everyones-supposed-to-stay-home/>

דרכי התמודדות במדינות שנסקרו

3. טיפול המשטרה ובתי המשפט

בד בבד עם העלייה במקרי ההדבקה בקורונה ברחבי העולם, יש עלייה במעצרים בעקבות אלימות במשפחה. דוברות משטרת פורטלנד, ארצות הברית, דיווחה על עלייה של 27% לעומת התקופה אשתקד, אשר התגברה במיוחד לאחר שהוכרז מצב חירום. לעומת זאת בספרד טען דובר המשטרה כי שיעורי האלימות במשפחה בתקופה זו נמוכים לעומת אותה התקופה בשנה הקודמת (בדומה לירידה במקרי פשיעה)^{6,7}. אנשי המשטרה לשוויין וארגוני נשים בספרד זועמים על הצהרות אלו, וטוענים כי מדיניות הבידוד מקשה על הגשת תלונות ואספקת הגנה וכי יש הוכחות היסטוריות ממדינות אחרות שבתקופות כאלו מצב האלימות מתגבר⁸.

בדיקות יזומות אצל משפחות

על אף הירידה בתלונות על אלימות במשפחה, השר לביטחון פנים בספרד ציין כי המשטרה מבצעת כ-3,000 בדיקות יזומות לאיתור אלימות במשפחה, עקב חשש לעלייה בתופעה בעקבות המשבר⁹. גם בדרום קוריאה דיווחה המשטרה על תוכנית שנועדה לבדוק ולוודא את ביטחונם של כ-680 נפגעים אשר נמצאים בסיכון גבוה להיחשף לאלימות נשנית, בדגש על משפחות עם כמה רישומי אלימות בעבר¹⁰. בספרד הגביר המשמר האזרחי את פעילותו בתחום האלימות נגד נשים ודיווח על ביצוע של קרוב ל-2,000 פעולות להגנת נפגעות אלימות, כגון בדיקות טלפוניות ומעקבים¹¹.

הרחבת השירות והזמינות של המשטרה

במדינות רבות כמו צרפת ובערים רבות כמו פורטלנד בארצות הברית, המשטרה מעודדת את הנשים לפנות לעזרה כבר בשלב מוקדם לפני שתחול החמרה, והיא ערוכה לחבר בין נפגעות האלימות לבין השירותים הקיימים בזמן זה^{12,13}. נוסף על כך יש בצרפת מוקד מידע ודיווח דיגיטלי בתחום האלימות במשפחה, ומאיישים אותו שוטרים המוכנים לפעולה בעת הצורך¹⁴. בספרד תחנות המשטרה נשארות פתוחות, וכוללות

⁶ <https://www.lavanguardia.com/politica/20200326/48107233655/coronavirus-marlaska-reduccion-casos-violencia-genero-estado-alarma.html>

⁷ <https://www.canarias7.es/nacional/desciende-la-violencia-de-genero-y-domestica-KJ8920396>

⁸ <https://www.publico.es/sociedad/violencia-genero-coronavirus-indignacion-ministerio-igualdad-afan-interior-minimizar-violencia-machista-cuarentena.html>

⁹ <https://www.lavanguardia.com/politica/20200326/48107233655/coronavirus-marlaska-reduccion-casos-violencia-genero-estado-alarma.html>

¹⁰ <http://www.newspim.com/news/view/20200315000163>

¹¹ <https://www.europapress.es/epsocial/igualdad/noticia-policia-guardia-civil-refuerzan-proteccion-victimas-violencia-genero-mision-prioritaria-20200324133234.html>

¹² <https://pamplinmedia.com/pt/9-news/458871-373785-ppb-reports-spike-in-domestic-violence-arrests-amid-pandemic>

¹³ <https://www.euractiv.com/section/coronavirus/news/covid-19-isolation-could-create-fertile-ground-for-domestic-violence/>

¹⁴ https://www.lemonde.fr/societe/article/2020/03/30/hausse-des-violences-conjugales-pendant-le-confinement_6034897_3224.html

חוקרים המתמחים בתחום, העובדים 24/7 לשם מתן ייעוץ ועזרה¹⁵. באוטר פרדש שבהודו דווח שעם קבלת פנייה שוטרת מגיעה לבית, מוודאת את ביטחון האישה הפונה, מזהירה את הפוגע, ועוצרת אותו אם צריך¹⁶.

הקלות בהתנהלות בהסגר

במדינות שונות (איטליה¹⁷, בריטניה¹⁸ וצרפת¹⁹) במצב שבו היציאה מהבית מותרת רק בהצגת מסמכים המעידים על מטרת היציאה, השלטונות הבהירו כי נשים היוצאות לבקש עזרה והגנה בשל אלימות במשפחה אינן חייבות לשאת מסמכים אלה.

טיפול בתי המשפט בצווי הגנה מרחוק

בתי משפט במדינות השונות נסגרו לקהל בעקבות הסגר. לכן שופטים ממונים במדינות שונות הורו (לדוגמא בעיר וושינגטון הבירה בארצות הברית²⁰) להאריך את כל צווי ההגנה הזמניים. כמו כן בארצות הברית²¹, צרפת²² ובריטניה²³ השלטונות מאפשרים לבקש צו הגנה מרחוק. מלבד הוראות אלה במדינות כמו בריטניה²⁴ וארצות הברית²⁵ מתקיימים דיונים בבתי המשפט המשפחתיים (Family court) במתכונת מצומצמת או "מרחוק", באמצעות שיחות וידאו או בטלפון.

4. מידע לציבור

4.1 דרכי פרסום

בעקבות הסיכון הגובר לאלימות במשפחה, בחלק מן המדינות הושקו מבצעי פרסום והסברה כדי להגיע לקהל הרחב דרך התקשורת והרשתות החברתיות. בספרד הושק קמפיין לאומי "אנחנו איתך" (Estamos Contigo) להעלאת המודעות לאלימות נגד נשים בזמן מגפת קורונה ולפרסם את אפשרות הדיווח השקט דרך "מסכה 19"²⁶ (ראו סעיף 4.2). מבצע הפרסום מאורגן על ידי משרד השוויון וארגוני הנשים של ספרד בשיתוף האגף הממשלתי למניעת אלימות נגד נשים. באתר האגף למניעת אלימות נגד נשים אפשר להוריד חומרים המוכנים להפצה ברשתות החברתיות השונות, שלטים לתלייה בשכונה, במוסדות, על כלי רכב של התחבורה הציבורית וכדומה כדי להעלות את המודעות לאלימות נגד נשים בתקופה זו, לעורר את ערנות הציבור למצבי אלימות בתוך הבתים ולעודד תשומת לב של חברים שכנים ובני משפחה לנשים שעלולות

¹⁵ <https://www.boe.es/eli/es/rd/2020/03/14/463/con/20200328>

¹⁶ <https://www.news18.com/news/buzz/up-police-deserves-all-the-praise-for-domestic-violence-hotline-for-women-at-the-time-of-coronavirus-2544091.html>

¹⁷ <https://www.newindianexpress.com/world/2020/mar/28/covid-19-impact-fears-of-domestic-violence-rise-as-millions-confined-over-coronavirus-2122620.html>

¹⁸ <https://www.bbc.com/news/uk-52081280>

¹⁹ <https://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiqués/Engagement-des-pharmacies-pour-permettre-l-accueil-des-victimes-de-violences-intrafamiliales>

²⁰ https://www.dccourts.gov/sites/default/files/Order-3-15-20.pdf?fbclid=IwAR21Dn-HmoFbdA2dXCwoBwahfULAFgzyod1cNn_Ljq1JMJCCKGJikQsUuCY

²¹ <https://wamu.org/story/20/03/19/social-distancing-guns-intimate-partner-domestic-violence/>

²² <https://www.euractiv.com/section/coronavirus/news/covid-19-isolation-could-create-fertile-ground-for-domestic-violence/>

²³ <https://www.keebles.com/news/coronavirus-domestic-abuse/>

²⁴ <https://www.keebles.com/news/coronavirus-domestic-abuse/>

²⁵ <https://www.nytimes.com/2020/03/23/opinion/covid-domestic-violence.html>

²⁶ https://www.elespanol.com/mujer/al-dia/20200324/mascarilla-grito-auxilio-mujeres-maltratadas-farmacia/477202689_0.html

להיות בסיכון בתקופת הסגר. במסגרת המבצע הפיצו גם חוברת הכוללת מידע על דרכי התמודדות עם אלימות במשפחה ועל שירותים קיימים ברחבי המדינה.²⁷ גם בהודו נערך מבצע פרסום מטעם המשטרה באוטר פרדש בסיסמה "suppress corona, not your voice" הכולל מודעות בעמוד הראשון של עיתון, ובהן תמונה של אישה העוטה מסכה וההפניה לחייג למספר החירום 112.²⁸



פוסטר בספרד למבצע "מסיכה 19": פנייה לעזרה לנפגעות אלימות דרך בתי המרקחת



מודעה בעיתון בהודו: דכאי את הקורונה, לא את הקול שלך

4.2 ערוצי פנייה לעזרה

פנייה שקטה

נשים שנמצאות בבית בסגר מתקשות מאוד לפנות כעת לעזרה למשטרה או לארגון סיוע, בין היתר מכיוון שכן הזוג הפוגע נמצא לידן. במקומות רבים פותחו ופורסמו ערוצי פנייה "שקטים":

- שליחת הודעת טקסט, פנייה מקוונת דרך צ'ט או הקשת מספר טלפון מוגדר.²⁹
- יישומון בטיחות לטלפון שמאפשר קישור שקט לאיש קשר באמצעות נקישה על הטלפון או מצב מזוהה של חוסר תנועה של הנפגעת.³⁰
- חיוג שקט: בבריטניה, בהודו. לאחר חיוג למספר חירום מקוצר, בהעדר מענה מצד המתקשרת, המערכת תוביל לאיתור מיקומה ותפנה אוטומטית לתחנת המשטרה הרלבנטית להגיע לבית.³¹
- בספרד מופעל יישומון לטלפון חכם בשם alertcops³² דרכו יכולה הנפגעת להתריע שהיא סובלת מאלימות.

²⁷ <http://www.violenciagenero.igualdad.gob.es/informacionUtil/covid19/GuiaVictimasVGCovid19.pdf>

²⁸ <https://www.news18.com/news/buzz/up-police-deserves-all-the-praise-for-domestic-violence-hotline-for-women-at-the-time-of-coronavirus-2544091.html>

²⁹ <https://time.com/5803887/coronavirus-domestic-violence-victims/>

³⁰ <https://www.hastingsobserver.co.uk/health/coronavirus/coronavirus-if-you-face-domestic-violence-during-lockdown-what-do-2516841>

³¹ [/https://www.womensaid.org.uk/covid-19-coronavirus-safety-advice-for-survivors](https://www.womensaid.org.uk/covid-19-coronavirus-safety-advice-for-survivors)

³² [/ https://alertcops.ses.mir.es/mialertcops](https://alertcops.ses.mir.es/mialertcops)

פנייה דרך בתי מרקחת

בכמה מדינות גויסו בתי המרקחת לשמש ערוץ פנייה בטוח עבור נשים. בתי המרקחת נמצאים במקומות נגישים, והם פתוחים גם בזמן הסגר, לכן נפגעת אלימות במשפחה יכולה לצאת לקניות בבית המרקחת בלי שהדבר יעורר חשד. בספרד פורסם כי אישה הנמצאת בסכנה יכולה לבקש בבית מרקחת "מסכה 19" (mascarilla 19)³³. במקרה זה, עובד בית המרקחת ייצור קשר עם המשטרה שתגיע מייד למקום. גם בצרפת, שר הפנים וראש איגוד הרוקחים הודיעו על שיתוף פעולה בין בתי המרקחת, המשטרה ושירותי הרווחה. פנייה של נשים לבית המרקחת, גם בטלפון, באמצעות קוד, תפעיל פנייה למשטרה ולשירותי הרווחה ותביא לפתיחת תיק והתחלת חקירה, ואם צריך, למציאת מקלט זמני לנפגעת ולילדיה למרות הסגר³⁴.

4.3 הנחיות לשמירת הביטחון האישי

גורמים ממשלתיים ועמותות בארה"ב, בבריטניה, ובספרד³⁵ מפרסמים גם הנחיות מעשיות לנשים שנמצאות בהסגר תחת קורת גג אחת עם בן הזוג הפוגע:³⁶

1. לייצר "תוכנית ביטחון אישית" לזמן הקרוב, ובה הצעות לפעולה אם אין אפשרות לעזוב את הבית, אם יש אפשרות לעזוב את הבית וכן פתרונות ליום שאחרי העזיבה. ניתן להיעזר בקו החירום, או במדריך אינטראקטיבי אינטרנטי לשם כך.^{37, 38}
 2. לבחור שכן/חבר/בן משפחה שניתן לסמוך עליו, ולבקש שייצור קשר מדי פעם לשאול לשלומך. לקבוע איתו מילת ביטחון (safe word) או אימוגי שמתריע על מצב אלים.³⁹
 3. שמירה על טלפון נייד נגיש ומוטען.⁴⁰
 4. שמירה על עצמי – רגשית ופיזית: לנסות למצוא מעט זמן לעצמך למרות הסכנה.
 5. פני לעזרה! שמרי על קשר עם בני משפחה וחברים, אם אפשר, והתקשרי או כתבי לקו החם.
 6. התנהלות בתוך הבית: אם האלימות מתגברת מומלץ לשהות ליד כניסות או חדר הניתן לנעילה⁴¹; להתרחק מן המטבח ומחפצים חדים וכן מחפצים שיכולים לשמש כלי נשק.⁴²
- בקנדה פורסמו הנחיות כלליות לציבור הרחב בנוגע להושטת עזרה של הציבור במצבים של אלימות במשפחה. הסתדרות העובדים פרסמה פנייה לציבור לגלות ערנות מוגברת לאלימות במשפחה במצב הנוכחי ולהושיט

https://www.elespanol.com/mujer/al-dia/20200324/mascarilla-grito-auxilio-mujeres-maltratadas-farmacia/477202689_0.html³³

<https://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiqués/Engagement-des-pharmacies-pour-permettre-l-accueil-des-victimes-de-violences-intrafamiliales>³⁴

<http://www.violenciagenero.igualdad.gob.es/informacionUtil/covid19/GuiaVictimasVGCovid19.pdf>³⁵

<https://www.thehotline.org/2020/03/13/staying-safe-during-covid-19/>³⁶

<https://www.loveisrespect.org/for-yourself/safety-planning/interactive-safety-plan/>³⁷

<https://news.camden.gov.uk/coronavirus-supporting-victims-of-domestic-violence/>³⁸

<https://www.hastingsobserver.co.uk/health/coronavirus/coronavirus-if-you-face-domestic-violence-during-lockdown-what-do-2516841>³⁹

שם⁴⁰

שם⁴¹

<https://www.nytimes.com/2020/03/23/opinion/covid-domestic-violence.html>⁴²

עזרה כאשר יש חשד שעמיתה, חברה או קרובת משפחה נמצאת בסכנה. מומלץ להתעניין ולהביע דאגה לשלומה, לשמור על קשר רציף ולעודד אותה לפנות לעזרה, כולל פנייה לעובד הרווחה במקום העבודה.⁴³

5. מענים מותאמים למשבר קורונה

בשגרה קיימים מענים רחבים ומגוונים לנשים הנפגעות מאלימות במשפחה – באמצעות שירותי הרווחה, עמותות, סיוע כלכלי ועוד. נוכח ההנחיות המתרחבות באשר לסגירת מקומות עבודה ואפשרויות מפגש, נותני שירותים רבים אינם יכולים להמשיך ולהעניק את הסיוע כפי שהיו מורגלים. להלן המענים של נותני שירות מרחבי העולם המותאמים למשבר הקורונה שנועדו להקל את מצוקת הנשים במעגל האלימות.

5.1 מקלטים

כלל מרבית המקלטים להגנה על נפגעות אלימות במשפחה ממשיכים לפעול בהיותם "שירות חיוני", תוך שמירה על כללי הריחוק החברתי. רובם ממשיכים לקבל נשים למקלט (אם יש מקום). חלקם הודיעו כי ימשיכו לפעול, אך במתכונת מצומצמת (לדוגמה, מקלטים של ארגון RISE בארצות הברית⁴⁴). המחלקה לדיור ופיתוח עירוני בממשלת ארצות הברית הפיצה מסמך הנחיות בנוגע להתנהלות במקלטים בזמן המגפה. במסמך מפורטות הוראות מדויקות מה לעשות אם אחד הדיירים מפתח שיעול, כיצד לשמור על דיירת בבידוד במידת הצורך, כיצד לשמור על היגיינה במקלט ועוד⁴⁵. בקנדה המקלטים יספקו גם תמיכה וסיוע מרחוק באמצעות הטלפון. כמו כן המקלטים חיזקו את שיתוף הפעולה ביניהם, והם נעזרים זה בזה כדי לדאוג לאספקה שוטפת של מצרכים חיוניים ומימון נוסף במידת הצורך⁴⁶.

הסבת בתי מלון ובתי הארחה למקלטים

במקומות שונים בעולם, כמו אוסטרליה⁴⁷ וספרד⁴⁸ המדינה מממנת בתקופת משבר זו של מגפת קורונה בתי מלון ובתי הארחה ריקים כדי שישמשו מקלט זמני ופתרון חירום עבור נשים נפגעות אלימות וילדיהן.

5.2 קו חם ומענה טלפוני

קו חם הוא שירות חיוני בימים אלה, מכיוון שאינו דורש מפגש פנים אל פנים או יציאה מן הבית, ועובדים או מתנדבים יכולים להפעיל אותו 24/7 גם מביתם. עם זאת לא תמיד אישה שנמצאת בבית עם בן זוגה התוקף יכולה להתבודד לרגע כדי לקיים שיחה לקו החם. לכן קווים חמים במקומות שונים כמו

<https://canadianlabour.ca/home-is-not-safe-for-everyone-domestic-violence-during-a-pandemic/> ⁴³

<C:\Users\LiaMG\AppData\Local\Microsoft\Windows\INetCache\Content.Outlook\32WWU7H2\>

<https://canadianlabour.ca/home-is-not-safe-for-everyone-domestic-violence-during-a-pandemic/>

<https://www.riseslo.org/news.php> ⁴⁴

https://files.hudexchange.info/resources/documents/Infectious-Disease-Toolkit-for-CoCs-Preventing-and-Managing-the-Spread-of-Infectious-Disease-within-Shelters.pdf?utm_source=HUD+Exchange+Mailing+List&utm_campaign=453c25fdc2-Health+Prepare+CoC+3.2.20&utm_medium=email&utm_term=0_f32b935a5f-453c25fdc2-19224069 ⁴⁵

<https://www.theglobeandmail.com/canada/article-domestic-violence-shelters-adapt-as-coronavirus-forces-families-home/> ⁴⁶

[families-home/](https://www.theglobeandmail.com/canada/article-domestic-violence-shelters-adapt-as-coronavirus-forces-families-home/)

<https://au.news.yahoo.com/hotels-answer-call-abuse-victims-055448367--spt.html> ⁴⁷

<https://www.publico.es/sociedad/violencia-genero-coronavirus-ayuntamiento-palma-exhorta-banca-ceda-viviendas-vacias-victimas-violencia-genero.html> ⁴⁸

אוסטרליה⁴⁹ וקנדה⁵⁰, מציעים לנשים פתרונות כמו שליחת הודעת טקסט, אימייל או פנייה דרך אדם קרוב שמשמש גורם מתווך.

מועצת ניוקאסל שבבריטניה מפנה נשים למרכז השיכון ולמרכז השירות לנפגעי אלימות במשפחה הפועל 24/7, לשם מציאת פתרונות דיור לשעת חירום ומתן עזרה אם הן אינן יכולות לעזוב את ביתן⁵¹. בספרד, קו 012 מיועד לאלימות נגד נשים עבור נשים שטרם החליטו להגיש תלונה במשטרה. את הקו מפעילים פסיכולוגים ואפשר לקבל בו גם מידע משפטי, חברתי ואדמיניסטרטיבי. אפשר להתקשר לקו דרך חיוג למספר טלפון אשר אינו נרשם בפירוט השיחות בחשבון הטלפון⁵².

5.3 קבלת קהל מותאמת

רבים משירותי קבלת הקהל סגורים, הן במשרדי ממשלה הן בעמותות. שירותים רבים מאפשרים מענה טלפוני או שיחת וידאו. שרת המשפחה בגרמניה הורתה לעיריות לארגן מתקני קבלת קהל חלופיים במידת הצורך⁵³. בקוריאה הדרומית מנסים לקדם הליכים שיאפשרו להמשיך פגישות פנים אל פנים עם אשת מקצוע ולשם כך נוקטים אמצעי מיגון בריאותיים. במיוחד בעקבות דברי אנשי מקצוע שמוזהרים מפני אבחונים "מדויקים" בשיחות דרך הווידאו או הטלפון⁵⁴.

5.4 סיוע כלכלי לנפגעות

נציגת נשות האו"ם קראה לממשלות לספק חבילות כלכליות לנשים נפגעות אלימות בצורת חופשת מחלה בתשלום או תשלום עבור עבודות שאינן בתשלום בשגרה, כגון טיפול בהורים זקנים או בילדים. מטרת חבילות אלה היא לאפשר לאישה המתמודדת עם אלימות במשפחה לשמור על עצמאות כלכלית ולצמצם את התלות שלה בן הזוג הפוגע, וכך לשמר את יכולת קבלת ההחלטות שלה בתקופה זו⁵⁵. נוסף על כך יש מדינות אשר הקצו סיוע כלכלי מיוחד למקלטים, לעמותות ולארגוני סיוע לנשים. לדוגמה, ראש ממשלת קנדה, טרודו, הקצה 50 מיליון דולר קנדי לטובת סוכנויות שונות העוזרות לנשים שחוות אלימות במשפחה או אלימות מינית בזמן משבר קורונה במדינה ואף נאלצות לעזוב את הבית ולהגיע למקלט על מנת לברוח מבן זוגן האלים^{56,57}.

⁴⁹ [/https://www.1800respect.org.au/help-and-support/self-isolation-and-covid-19](https://www.1800respect.org.au/help-and-support/self-isolation-and-covid-19)

⁵⁰ <https://www.bwss.org/>

⁵¹ [https://www.newcastle.gov.uk/services/housing/housing-advice-and-homelessness/what-do-if-you-need-housing-](https://www.newcastle.gov.uk/services/housing/housing-advice-and-homelessness/what-do-if-you-need-housing-advice-or-are-2)

<https://uso-madrid.es/denunciar-violencia-de-genero-cuarentena-agresor-coronavirus/>

⁵³ <https://www.straitstimes.com/world/europe/fears-of-domestic-violence-rise-as-millions-confined-over-coronavirus>

⁵⁴ <https://www.sedaily.com/NewsVIew/1Z0B8C4UR5>

⁵⁵ <https://time.com/5803887/coronavirus-domestic-violence-victims/>

⁵⁶ <https://globalnews.ca/news/6723582/coronavirus-domestic-abuse/>

⁵⁷ <https://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/50-million-dollars-for-sex-assault-centres-women-s-shelters-help-covid-19-1.5503288>

5.5 התערבות עם גברים פוגעים

בעקבות המשבר ממשלת אוסטרליה הקצתה תקציבים ייעודיים לתגבור כלל השירותים למניעת אלימות במשפחה, כולל שירות הייעוץ הלאומי לגברים (Mensline Australia⁵⁸) המספק תמיכה רגשית לגברים פוגעים או עומדים לפגוע בבנות זוגם כדי לסייע להם להימנע מכך.

5.6 דגשים והוראות מיוחדות לנותני שירות הופצו גם על ידי ארגוני חברה אזרחית

בד בבד עם הניסיון של המדינה והארגונים החברתיים להמשיך ולייצר רצף שירותים, עלה צורך לרכז חומרים נגישים עבור נותני השירותים כדי לספק מידע עדכני על התאמת השירותים לזמן קורונה. הרשות הלאומית למיגור תופעת האלימות במשפחה בושינגטון הוציאה חוברת שכזו, ובה דגשים בנושא שמירה על אתיקה בימי מגפת קורונה – לדוגמה אין להפלות אדם בעקבות מצבו הרפואי; שמירה על כללי הבטיחות למניעת התפשטות הנגיף במקלטים ועוד⁵⁹. גם הקואליציה נגד אלימות במשפחה במדינת וושינגטון ריכזה חומרים רבים לנותני שירותים בזמן מגפת קורונה⁶⁰, כך גם עמותת "עתיד ללא אלימות"⁶¹. אתר נוסף מתייחס למענים טכנולוגיים רלוונטיים ולדגשים בנוגע לאתיקה ושמירה על פרטיות באמצעים טכנולוגיים אלה⁶². ארגון העובדים הסוציאליים (NASW) הוציא גם הוא הוראות אתיות לעובדים הסוציאליים. במסמך יש התייחסות לשמירה על בריאות העובד, לשיתופי פעולה, לשמירה על פרטיות בשימוש באמצעים טכנולוגיים ועוד⁶³. בעקבות משבר מגפת קורונה, יש לא רק יוזמות, הנחיות ופרסומים של גורמים ומשרדים ממשלתיים, אלא גם קריאות לציבור, הפניות לארגוני סיוע שונים ועוד מצד החברה האזרחית (עמותות וארגונים שונים), שנועדו להעלות את המודעות לאלימות במשפחה, לאיתור האנשים החווים אותה ולתמיכה בהם במגוון תחומים (תמיכה כלכלית, מציאת דיור ועוד).

<https://www.pm.gov.au/media/11-billion-support-more-mental-health-medicare-and-domestic-violence-services-0>⁵⁸

[https://nnedv.org/wp-](https://nnedv.org/wp-content/uploads/2020/03/Library_Coronavirus_Guidance_for_DV_Shelters_NNEDV_12MAR2020.pdf)⁵⁹

[content/uploads/2020/03/Library_Coronavirus_Guidance_for_DV_Shelters_NNEDV_12MAR2020.pdf](https://wscadv.org/news/response-to-coronavirus-resource-round-up/)⁶⁰

<https://wscadv.org/news/response-to-coronavirus-resource-round-up/>⁶⁰

<https://www.futureswithoutviolence.org/get-updates-information-covid-19/>⁶¹

<https://www.techsafety.org/digital-services-during-public-health-crises>⁶²

<https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Ethics-Education-and-Resources/Ethics-8/Coronavirus-8->⁶³

[Ethical-Considerations-for-Social-Workers](https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Ethics-Education-and-Resources/Ethics-8/Coronavirus-8-Ethical-Considerations-for-Social-Workers)

6. סיכום סוגי המענים במדינות שנסקרו

מדינה	טיפול המשטרה	טיפול בתי המשפט	מידע לציבור	מקלטים	קו חם מענה טלפוני	סיוע כלכלי
ספרד	3,000 בדיקות יומיות לאיתור אלימות		<ul style="list-style-type: none"> השקת קמפיין לאומי עידוד תשומת לב של שכנים וחברים חוברת מידע על שירותים "פנייה שקטה" פנייה באמצעות בית מרקחת הנחיות לשמירה על ביטחון אישי 	הקצאת 300 אלף אירו לחדרי מלון כמענה	קו מיוחד עבור מי שטרם החליטו להגיש תלונה במשטרה (ייעוץ משפטי, חברתי, מנהלי)	
דרום קוריאה	בדיקת ביטחון של משפחות שלהן רישומים קודמים					
בריטניה	<ul style="list-style-type: none"> הגברת פעילות של משמר אזרחי במניעת אלימות בדיקות טלפונית ומעקבים מתן ייעוץ ועזרה 24/7 בתחום האלימות בתחנות משטרה (חוקרים ייעודיים) העדר צורך בהצגת מסמכים בעת יציאה מן הבית לבקשת הגנה ועזרה 	<ul style="list-style-type: none"> הסדרת צו הגנה מרחוק דיונים "מרחוק" בוידאו או בטלפון 	<ul style="list-style-type: none"> "פנייה שקטה" הנחיות לשמירה על ביטחון 		מתן פתרונות דיור לשעת חירום 24/7	

מדינה	טיפול המשטרה	טיפול בתי המשפט	מידע לציבור	מקלטים	קו חם מענה טלפוני	סיוע כלכלי
צרפת	<ul style="list-style-type: none"> • עידוד פנייה לעזרה קודם האירוע • חיבור בין נפגעים לשירותי רווחה • מוקד מידע ודיווח מאויש על ידי שוטרים (דיגיטלי) • העדר צורך בהצגת מסמכים בעת יציאה מן הבית לבקשת הגנה ועזרה 	הסדרת צו הגנה מרחוק	פנייה באמצעות בית מרקחת			
ארה"ב	<ul style="list-style-type: none"> • עידוד פנייה לעזרה קודם האירוע • חיבור בין נפגעים לשירותי רווחה 	<ul style="list-style-type: none"> • הארכת צווי ההגנה הזמניים • הסדרת צו הגנה מרחוק • דיונים "מרחוק" בוידאו או טלפון 	הנחיות לשמירה על ביטחון	<ul style="list-style-type: none"> • המשך פעילות במתכונת מצומצמת • הפצת מסמך הנחיות להתנהלות במקלטים 		
הודו	שליחה מיידית של כוח משטרה ליעד הדיווח		<ul style="list-style-type: none"> • הפצת פרסום מטעם המשטרה בנושא • פנייה "שקטה" 			
איטליה	העדר צורך בהצגת מסמכים בעת יציאה מן הבית לבקשת הגנה ועזרה					
קנדה			<ul style="list-style-type: none"> • הנחיות לשמירה על ביטחון • קריאה לציבור לגלות ערנות ולהושיט עזרה 	<ul style="list-style-type: none"> • סיוע ותמיכה מרחוק באמצעות טלפון • שיתוף פעולה בין מקלטים לאספקת ציוד 	פנייה באמצעות הודעות, מייל או אדם	הקצאה של 50 מיליון דולר קנדי
אוסטרליה				מלונות כמתקני דיור לנשים ולילדיהן	פנייה באמצעות הודעות, דוא"ל או אדם קרוב	תקצוב תגבור כלל השירותים למניעת אלימות (כולל ייעוץ ותמיכה לגברים פוגעים)

מקורות

איזיקוביץ', צ., פישמן, ג., מש, ג. וגוסניסקי, ר. (2001). סקר היקף ומאפיינים לתופעת האלימות כלפי נשים וילדים ונער בסיכון. חיפה: מרכז מינרווה לחקר הנוער, אוניברסיטת חיפה.

יצחקי, ח., דקל, ר. ובן פורת, ע. (2014). מחקר מעקב אחר נשים נפגעות אלימות במשפחה: במקלט ובחזרה לקהילה. ירושלים: משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W., & Kim, H. K. (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner abuse, 3*(2), 231-280.

Harville, E. W., Taylor, C. A., Tesfai, H., Xiong, X., & Buekens, P. (2011). Experience of Hurricane Katrina and reported intimate partner violence. *Journal of interpersonal violence, 26*(4), 833-845.

Rao, S. (2020). A natural disaster and intimate partner violence: Evidence over time. *Social Science & Medicine, 247*, 1-10.

Schneider, D., Harknett, K., & McLanahan, S. (2016). Intimate partner violence in the Great Recession. *Demography, 53*(2), 471-505.

Spitzberg, B. H. (2013). Intimate partner violence. *The SAGE handbook of conflict communication: Integrating theory, research, and practice*, 187-208.

Stark, L., & Ager, A. (2011). A systematic review of prevalence studies of gender-based violence in complex emergencies. *Trauma, Violence, & Abuse, 12*(3), 127-134.

Weitzman, A. & Behrman, J. A. (2016). Disaster, disruption to family life, and intimate partner violence: The case of the 2010 earthquake in Haiti. *Sociological science, 3*, 167-189.

WHO. (2012). Understanding and Addressing Violence against Women. Retrieved from: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf;jsessionid=A2F8D652801C2EF910DABB53B3882D8E?sequence